

SL

SL

SL



EVROPSKA KOMISIJA

Bruselj, 9.6.2010  
COM(2010) 296 konč.

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMUPARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU  
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

**Nova spodbuda za evropsko sodelovanje v poklicnem izobraževanju in usposabljanju v  
podporo strategiji EU 2020**

# SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMUPARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ

## Nova spodbuda za evropsko sodelovanje v poklicnem izobraževanju in usposabljanju v podporo strategiji EU 2020

### 1. UVOD

Kakovost človeškega kapitala je bistvena za uspeh Evrope. Strategija Evropa 2020<sup>1</sup> daje velik poudarek izobraževanju in usposabljanju za spodbujanje „pametne, trajnostne in vključujoče rasti“. To sporočilo odgovarja na poziv strategije Evropa 2020 k okrepitvi privlačnosti poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter opredeljuje njegov potencial z vidika vodilnih pobud „Program za nova znanja in spretnosti in nova delovna mesta“ ter „Mladi in mobilnost“, vključno z okvirom za zaposlovanje mladih.

Poklicno izobraževanje in usposabljanje mora imeti dvojno vlogo, in sicer prispevati k usklajevanju sedanjih in prihodnjih znanj in spretnosti, ki jih potrebuje Evropa, ter hkrati zmanjšati socialne posledice krize in olajšati okrevanje. Oba izziva zahtevata takojšnje ukrepanje. Boljši pristop k razvijanju znanj in spretnosti<sup>2</sup> v Evropi je še toliko bolj nujen zaradi globalne tekme za talente in hitrega razvoja sistemov izobraževanja in usposabljanja v rastočih gospodarstvih, kot so Kitajska, Brazilija ali Indija.

Predvidevanja glede znanj in spretnosti, potrebnih v prihodnosti, napovedujejo večje povpraševanje po srednje in visoko kvalificiranih kadrih do leta 2020<sup>3</sup>. Zaradi nenehnega razvoja izdelkov in procesov, temelječih na informacijskih in komunikacijskih tehnologijah, potrebe po nizkoogljicnem gospodarstvu ter staranja prebivalstva se bo ustroj delovnih mest in same družbe spremenil. Zato je treba izobraževanje in usposabljanje ustrezno prilagoditi, vključno s poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem. **Začetno poklicno izobraževanje in usposabljanje** mora mladim učencem zagotoviti tista znanja in spretnosti, ki neposredno ustrezajo razvoju na trgih dela, kot so e-znanja<sup>4</sup>, ter visoko razvite ključne kompetence<sup>5</sup>, kot je digitalna in medijska pismenost za zagotovitev digitalne usposobljenosti<sup>6</sup>. Poleg tega ima posebno vlogo pri reševanju vprašanja visoke stopnje brezposelnosti med mladimi v Evropi. Odrasli morajo biti sposobni posodabljati svoja znanja, spretnosti in kompetence z **nadaljevalnim poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem**, saj se bo običajno življenjsko zaporedje „usposabljanje–delo–upokožitev“ spremenilo zaradi spreminjanja karier

---

<sup>1</sup> COM(2010) 2020 konč.

<sup>2</sup> Pojem „znanja in spretnosti“ zajema znanja, spretnosti in kompetence v skladu z opredelitvijo v evropskem ogrodju kvalifikacij.

<sup>3</sup> V skladu z napovedmi glede prihodnjih potreb po znanjih in spretnostih do leta 2020, ki jih je februarja 2010 pripravil Cedefop, bo v EU 15,6 milijonov novih delovnih mest za ljudi s končano terciarno izobrazbo in 3,7 milijonov novih delovnih mest za tiste s končano sekundarno izobrazbo. Na drugi strani se bo za 12 milijonov skrčilo število delovnih mest za nekvalificirane ali nizko kvalificirane delavce.

<sup>4</sup> COM(2007) 496 „E-znanja za 21. stoletje“. Napoveduje se, da bo v naslednjih petih letih 90 % delovnih mest zahtevalo znanja s področja informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IDC, 2009).

<sup>5</sup> UL L 394, 30.12.2006, str. 10, Priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje.

<sup>6</sup> COM(2010) 245 „Evropska digitalna agenda“.

in poklicev v srednjih letih. Nedavno strokovno poročilo o novih znanjih in spretnostih za nova delovna mesta<sup>7</sup> vsebuje vrsto priporočil glede obeh delov sistemov poklicnega izobraževanja in usposabljanja.

Poklicno izobraževanje in usposabljanje se mora odzvati tudi na širše družbene izzive, zlasti spodbuditi socialno vključevanje. Bistveno je z dostopnim in pravičnim usposabljanjem spodbuditi delovno sposobne ljudi vseh starosti k dejavni udeležbi v gospodarskem in družbenem življenju.

Oblikovanje okolju prijaznega gospodarstva ponuja nova delovna mesta, ki zahtevajo nova znanja in spretnosti. Sisteme poklicnega izobraževanja in usposabljanja je treba prilagoditi s pomočjo izobraževanja na podlagi razvoja kompetenc, da bo delovna sila lahko oblikovala svoja znanja in spretnosti glede na potrebe trga dela za okoljsko trajnostno gospodarstvo.

Poklicno izobraževanje in usposabljanje v Evropi zajema različne nacionalne sisteme, temelječe na posebnostih svojih gospodarskih in družbenih okolij. Začetno poklicno izobraževanje in usposabljanje je običajno del višjega sekundarnega izobraževanja<sup>8</sup>, vendar vključuje tudi terciarno raven (v mnogih državah so to „Fachhochschulen“, „univerze uporabnih znanosti“ ali višje strokovne šole)<sup>9</sup>. Stalno poklicno izobraževanje in usposabljanje zajema vrsto poklicno usmerjenih usposabljanj, ki jih omogoča mnogo izvajalcev usposabljanj. Začetno poklicno izobraževanje in usposabljanje poteka v sorazmerno urejenih okvirih, nadaljevalno poklicno izobraževanje in usposabljanje pa je pogosto neregulirano. Kar je skupno obema, je spoprijemanje z izzivi ter potreba po posodobitvi.

Člen 166 Pogodbe o delovanju Evropske unije določa, da „Unija izvaja politiko poklicnega usposabljanja, ki podpira in dopolnjuje dejavnost držav članic...“. Kopenhagenski proces<sup>10</sup>, ki se je začel leta 2002, je podprl države članice pri posodabljanju sistemov poklicnega izobraževanja in usposabljanja. Spodbudil je razvoj pristopa na podlagi učnih rezultatov in vidik vseživljenjskega učenja ter podprl oblikovanje skupnega referenčnega orodja (Europass, evropsko ogrodje kvalifikacij EQF, evropski sistem kreditnih točk v poklicnem izobraževanju in usposabljanju ECVET in evropski referenčni okvir za zagotavljanje kakovosti poklicnega izobraževanja in usposabljanja EQAVET).

Ministri EU, pristojni za poklicno izobraževanje in usposabljanje, evropski socialni parterji in Evropska komisija bodo decembra 2010 ponovno pregledali prednostne naloge kopenhagenskega procesa. Namen tega sporočila je torej predlagati vizijo prihodnosti poklicnega izobraževanja in usposabljanja. Sporočilo dopolnjuje in nadgrajuje strategijo Evropa 2020 in strateški okvir za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju do leta 2020<sup>11</sup>. Upošteva tudi prenovljeno socialno agendo EU<sup>12</sup> in strategijo EU za mlade<sup>13</sup>.

---

<sup>7</sup> COM(2008) 868 in Poročilo strokovne skupine o novih znanjih in spretnostih za nova delovna mesta (2010).

<sup>8</sup> Povprečni delež študentov v poklicnem izobraževanju in usposabljanju na višji sekundarni ravni (raven ISCED 3) v EU je bil 51,5 % z velikimi odstopanji od 13 % na Cipru do 77 % v Avstriji.

<sup>9</sup> V skladu s študijo Komisije o poteh poklicnega izobraževanja in usposabljanja je v EU okoli 13 % študentov v terciarnem poklicnem izobraževanju in usposabljanju, približno 10 % delovnega prebivalstva pa je zaključilo posekondarno neterciarno izobraževanje.

<sup>10</sup> [http://ec.europa.eu/education/vocational-education/doc1143\\_en.htm](http://ec.europa.eu/education/vocational-education/doc1143_en.htm).

<sup>11</sup> UL C 119/2, 28.5.2009.

<sup>12</sup> COM(2008) 412.

<sup>13</sup> COM(2009) 200.

## 2. NOVA SPODBUDA ZA POKLICNO IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE

*Poklicno izobraževanje in usposabljanje v Evropi do leta 2020 bi morale prispevati k odličnosti in pravičnosti sistemov vseživljenjskega učenja EU ter na ta način podpreti cilje Evrope 2020 glede pametne in vključujoče rasti z:*

- *začetnim izobraževanjem in usposabljanjem kot privlačno učno možnostjo z velikim pomenom za potrebe na trgu dela in s potmi do visokošolskega izobraževanja,*
- *enostavno dostopnim nadaljevalnim izobraževanjem in usposabljanjem za ljudi v različnih življenjskih razmerah, ki omogoča lažji razvoj znanj in spretnosti ter spremembe kariere,*
- *prožnimi sistemi, ki priznavajo pomen učnih rezultatov, vključno z diplomami, in podpirajo individualne učne poti,*
- *ustreznimi podpornimi mehanizmi za ljudi v manj ugodnem položaju ter*
- *čezmejno mobilnostjo kot sestavnim delom poklicnega izobraževanja in usposabljanja.*

To poglavje izpostavlja ključne elemente, na katere se je treba osredotočiti pri ponovnem zagonu kopenhagenskega procesa. Temelji na štirih prednostnih nalogah strateškega okvira za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju do leta 2020 – vseživljenjsko učenje in mobilnost, kakovost in učinkovitost, pravičnost in aktivno državljanstvo ter inovativnost, ustvarjalnost in podjetništvo. Vključuje tudi vidik mednarodnega sodelovanja na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja.

### 2.1. Ključna vloga poklicnega izobraževanja in usposabljanja v vseživljenjskem učenju in mobilnosti

Ker se struktura evropskega prebivalstva spreminja in postajajo menjave karier pogostejše, se povečuje potreba po neprestanem nadgrajevanju znanj in spretnosti, zato je večji tudi relativni pomen nadaljevalnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja. S skladu s tem bi bilo treba čim bolj povečati možnosti za usposabljanje na različnih ravneh. To lahko bistveno spremeni način, časovni okvir in nosilce organizacijskih, izvajalskih in finančnih vidikov poklicnega izobraževanja in usposabljanja.

#### *Prožen dostop do usposabljanja in kvalifikacij*

Zdi se, da je potrebna večja prožnost pri pridobivanju in vrednotenju učnih rezultatov ter glede načina, kako učni rezultati vodijo do pridobivanja kvalifikacij.

Delodajalci imajo pri zagotavljanju nadaljevalnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja vse večjo vlogo, zato morajo zaradi hitrih sprememb zaposlenim omogočiti obdobja intenzivnega usposabljanja. Tradicionalni izvajalci začetnega usposabljanja, kot so šole za poklicno izobraževanje in usposabljanje, bodo morda morali v pojmovanje nadaljevalnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja vpeljati prožnost in individualno prilagojenost za heterogene skupine učencev. Visokošolske izobraževalne ustanove bodo verjetno morale vključiti nadaljevalno poklicno izobraževanje in usposabljanje ter zagotoviti potrošnikom prijazno usposabljanje, prilagojeno potrebam delojemalcev in delodajalcev ter zlasti mikro in malih podjetij. Prožen dostop do usposabljanja bodo morale dopolnjevati prožne ureditve na področju organizacije in trga dela. Poseben izziv bo usklajevanje dela, učenja in družinskega življenja za zagotovitev večje udeležbe žensk.

Priznavanje neformalnega in priložnostnega učenja<sup>14</sup> omogoča nadgrajevanje znanj in spretnosti ter ponoven vstop na trg dela. Pri tem je ključno spodbujanje pristopa na podlagi učnih rezultatov za pridobivanje poklicnih kvalifikacij. Takšen pristop mora biti vključen v vse dele sistema izobraževanja in usposabljanja.

Splošni trend „nadgrajevanja znanj in spretnosti“ ima posledice za odnos med poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem ter visokim šolstvom. Treba je zagotoviti odprte poti med obema in tako prispevati h glavnemu cilju Evrope 2020, in sicer povečati delež diplomirancev v terciarnem izobraževanju na 40 %, poleg tega pa je treba odločno podpreti terciarno poklicno izobraževanje in usposabljanje. Obsežna nacionalna ogrodja kvalifikacij v povezavi z evropskim ogrođjem kvalifikacij bodo prispevala k prehodnosti med poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem ter visokim šolstvom. Najvišje ravni ogrođij kvalifikacij bi morale zajemati oba sektorja ter močno podpreti zблиževanje sistemov ECTS (evropski sistem zbiranja in prenašanja kreditnih točk) in ECVET.

Vseživljenjsko učenje v začetnem in nadaljevalnem poklicnem izobraževanju in usposabljanju je treba dopolniti s storitvami usmerjanja in svetovanja, da se olajša prehajanje med usposabljanjem in zaposlovanjem ter med različnimi delovnimi mesti. Storitve usmerjanja, ki jih omogočajo zavodi za zaposlovanje, morajo biti tesno povezane z usmerjanjem v okviru sistemov izobraževanja in usposabljanja. Z razvojem znanj in spretnosti za upravljanje kariere je treba mladim in odraslim zagotoviti suvereno obvladovanje takšnih prehodov<sup>15</sup>. Usmerjanje bi se moralo od „preskušanja“ preusmeriti na pristop „individualnih preferenc“ ter mladim omogočiti seznanjanje z različnimi poklicnimi področji **in zaposlitvenimi možnostmi**. Posebno pozorno bi bilo treba obravnavati vprašanje enakosti med spoloma, da se pri mladih spodbudi zanimanje za poklice, ki ne sledijo tradicionalnim vzorcem delitve med spoloma.

### ***Strateški pristop k mobilnosti v poklicnem izobraževanju in usposabljanju***

Zdi se, da je na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja nujno treba okrepiti meddržavno mobilnost v učne namene, še posebej v začetnem poklicnem usposabljanju, vključno z vajeništvom. Mobilnost lahko pomaga pri premagovanju jezikovnih ovir ter pridobivanju samozavesti, sposobnosti prilagajanja, občutka odgovornosti, zaposljivosti in medkulturnih kompetenc. V skladu s strategijo Evropa 2020 in njeno pobudo Mladi in mobilnost je mobilnost pri učenju izjemno koristna in njene prednosti bi treba v večjem obsegu zagotoviti vsem mladim ljudem. Hkrati bi bilo treba raziskati nove in inovativne načine za krepitev mobilnosti v poklicnem izobraževanju in usposabljanju, zlasti za vajence.

Obdobja študija ali usposabljanja v drugih državah morajo postati običajen del poti poklicnega usposabljanja za učence in tudi za poklicne strokovnjake na tem področju. V tem okviru so tuji jeziki v programih poklicnega izobraževanja in usposabljanja izjemno pomembni. Z uporabo ECVET-a je treba zagotoviti priznavanje izkušenj, pridobljenih z usposabljanjem v povezavi z mobilnostjo. Pri procesu zagotavljanja priložnosti za usposabljanja v podjetjih je poseben izziv vključevanje podjetij, na splošno MSP-je. V ta namen bi bilo treba na podlagi rezultatov pilotnega projekta Mobilnost za vajence vzpostaviti ustrezne strukture v podporo mobilnosti, ki bi jih vodile mrežno povezane pristojne zainteresirane strani s področja poklicnega izobraževanja in usposabljanja. Za dopolnitev fizične mobilnosti bi bilo treba z uporabo informacijske in komunikacijske tehnologije (e-

---

<sup>14</sup> Evropske smernice za priznavanje neformalnega in priložnostnega učenja (Cedefop 2009) so neposreden rezultat kopenhagenskega procesa.

<sup>15</sup> UL C 319, 13.12.2008, str. 4–7.

učenje) spodbuditi „virtualno mobilnost“. Zaradi posebnih izzivov na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja bi bilo treba za predlagano referenčno merilo mobilnosti, razvito z odprto metodo koordinacije za področje izobraževanja in usposabljanja, določiti ambiciozen cilj zlasti za poklicno izobraževanje in usposabljanje.

Za posodobitev sistemov poklicnega izobraževanja in usposabljanja za vseživljenjsko učenje in mobilnost bosta potrebni vključenost in predanost vseh zainteresiranih strani. Javni organi na vseh ravneh imajo sicer različne, vendar ključne vloge. Treba bi bilo podpreti vlogo socialnih partnerjev pri organizaciji, izvajanju in financiranju usposabljanja. Poleg tega bi morali socialni partnerji dejavno spodbujati in pospeševati mobilnost. Posameznike je treba za mobilnost in vseživljenjsko učenje motivirati z učinkovitimi in trajnostnimi orodji in programi financiranja (npr. boni za usposabljanje, individualni učni računi, skladi za usposabljanje itd.).

*Ključni ukrepi v poklicnem izobraževanju in usposabljanju za podporo vseživljenjskega učenja in mobilnosti bi se morali osredotočiti na:*

- *prožne in individualno prilagojene koncepte za optimizacijo dostopa do nadaljevalnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja, ki ga omogočajo delodajalci, tradicionalni izvajalci usposabljanj in visokošolske izobraževalne ustanove, v povezavi z ustreznimi finančnimi spodbudami;*
- *odprte poti med poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem in visokim šolstvom ter razvoj terciarnih programov poklicnega izobraževanja in usposabljanja;*
- *širok obseg priznavanja neformalnega in priložnostnega učenja;*
- *integrirane storitve usmerjanja in svetovanja za lažje prehode, učenje in karierne izbire;*
- *sistematično uporabo evropskega ogrodja kvalifikacij, ECVET-a in Europass-a do leta 2020, da se zagotovita preglednost kvalifikacij in prenosljivost učnih rezultatov;*
- *meddržavne strategije mobilnosti na ravni izvajalcev poklicnega izobraževanja in usposabljanja ob pomoči ustreznih struktur za podporo mobilnosti.*

## **2.2. Kakovost in učinkovitost za večjo privlačnost in odličnost poklicnega izobraževanja in usposabljanja**

Na privlačnost in odličnost poklicnega izobraževanja in usposabljanja vplivajo različni dejavniki. Za posameznika je privlačnost odvisna od kratkoročnih in dolgoročnih rezultatov, kot so enostavno prehajanje od šole na delovno mesto, povpraševanje po specifičnih poklicih<sup>16</sup>, plača in karierne možnosti. Na splošno je privlačnost poklicnega izobraževanja in usposabljanja odvisna od kakovosti in učinkovitosti, visokih standardov učiteljev in vodij usposabljanj, pomena za potrebe trga dela ter perspektivnosti in možnosti za nadaljnje izobraževanje, tudi na terciarni stopnji.

### ***Zagotavljanje kakovosti v poklicnem izobraževanju in usposabljanju***

Kljub splošno priznanem pomenu, ki ga ima zagotavljanje kakovosti, se zdi, da vzpostavitev politike zagotavljanja kakovosti in „kulture kakovosti“ v poklicnem izobraževanju in usposabljanju še ni dosežena. Nedavno sprejet evropski referenčni okvir za zagotavljanje kakovosti (EQAVET) opredeljuje program za **kakovost** v začetnem in nadaljevalnem poklicnem izobraževanju in usposabljanju. Poleg tega povečuje preglednost in pomaga pri krepitvi medsebojnega zaupanja med nacionalnimi sistemi poklicnega izobraževanja in usposabljanja. Na evropski ravni bo sodelovanje med nacionalnimi referenčnimi točkami za zagotavljanje kakovosti (QANRP) omogočeno v okviru mreže EQAVET. Na nacionalni ravni bodo potrebni ukrepi za vzpostavitev okvira za zagotavljanje kakovosti, vključno z dejavnostmi za podporo izvajalcem usposabljanj, da se zagotovita izvajanje in predanost na vseh ravneh.

---

<sup>16</sup> Glede na analizo „Vroča delovna mesta 2009“, ki jo je izvedela agencija Manpower, znanj in spretnosti zdaj najpogosteje primanjkuje v tradicionalnih obrtniških dejavnostih (tesarji, varilci, vodovodarji).



## ***Razvoj vlog učiteljev in vodij usposabljanj***

Vloga učiteljev in vodij usposabljanj je bistvena pri posodabljanju poklicnega izobraževanja in usposabljanja, zlasti v povezavi z načinom njihovega zaposlovanja, njihovim strokovnim razvojem in družbenim statusom. Kot je že bilo izpostavljeno, bo prihodnost podvržena spremembam, zato se učitelji in vodje usposabljanj v poklicnem izobraževanju in usposabljanju spoprijemajo z novimi izzivi<sup>17</sup>, med katerimi so novi pedagoški pristopi, oblikovanje učnih načrtov, zagotavljanje kakovosti, vodenje in upravne naloge.

Vlogi učiteljev in vodij usposabljanj se zblížujeta. Vodja usposabljanj bo v delovnem okolju potreboval več pedagoških kompetenc; poleg tega mora imeti podporno in mentorsko vlogo. Učitelj v šoli bo moral tako kot vodja usposabljanja dobro razumeti delovne prakse. To zblíževanje bi moralo najti svoje mesto v politikah zaposlovanja in stalnem razvoju znanj, spretnosti in kompetenc, kar je treba ovrednotiti in odraziti v njihovem kariernem statusu.

## ***Strokovna odličnost v povezavi z dobro razvitimi ključnimi kompetencami***

Osredotočanje na ključne kompetence postaja neodložljiva prednostna naloga tudi v poklicnem izobraževanju in usposabljanju<sup>18</sup>. Ključne kompetence so temelj vseživljenjskega učenja ter uspešnih karier in poklicev posameznikov. Razvoj ključnih kompetenc se mora nadaljevati tudi po zaključku obveznega izobraževanja, in sicer v začetnem in nadaljevalnem poklicnem izobraževanju in usposabljanju. Hkrati je zaradi hitrih tehnoloških sprememb potrebno neprestano izpopolnjevanje „osrednjih“ strokovnih/poklicnih znanj in spretnosti<sup>19</sup>. Izziv je doseči najboljšo možno kombinacijo in visoko kakovost poklicnih znanj in spretnosti ter ključnih kompetenc.

Da bo poklicno izobraževanje in usposabljanje čim bolj ustrezalo potrebam trga dela, bi bilo treba okrepiti uporabo različnih oblik učenja na delovnem mestu. Raziskave kažejo, da učenje na delovnem mestu običajno povečuje možnosti za zaposlitev v zgodnjem obdobju delovnega življenja. Učenje na delovnem mestu poleg tega prispeva k razvoju pristopa na podlagi učnih rezultatov v poklicnem izobraževanju in usposabljanju, saj omogoča usmerjanje v učenje na podlagi kompetenc, pridobivanje kvalifikacij na podlagi kompetenc ter vrednotenje (praktični prikaz znanj in spretnosti). Zato bi bilo treba delodajalce spodbuditi, da čim bolj povečajo obseg ponujenih vajeništev in pripravništev.

## ***Partnerstva za učinkovitost in pomen za trg dela***

Kot je bilo poudarjeno v strategiji Evropa 2020, so partnerstva med zainteresiranimi stranmi v poklicnem izobraževanju in usposabljanju ter zlasti sodelovanje socialnih partnerjev pri oblikovanju, organizaciji, izvajanju in financiranju poklicnega izobraževanja in usposabljanja predpogoj za doseganje **učinkovitosti** in ustreznosti za potrebe trga dela. V mnogih državah se takšna partnerstva pojavljajo v obliki svetov za znanja in spretnosti<sup>20</sup>, ki sodelujejo pri spremljanju trgov dela, razvoju profilov znanj in spretnosti, oblikovanju učnih načrtov,

---

<sup>17</sup> Cedefop, Finski nacionalni odbor za izobraževanje (2009): Ogradje kompetenc za strokovne delavce v poklicnem izobraževanju in usposabljanju.

<sup>18</sup> Sklepi Sveta z dne 11. maja 2010 o kompetencah za vseživljenjsko učenje in pobudi „nova znanja in spretnosti za nova delovna mesta“ – UL C 135, 26.5.2010, str.8–11.

<sup>19</sup> Evropsko unijo ovira pomanjkanje znanj in spretnosti s področja informacijskih in komunikacijskih tehnologij. Do leta 2015 bo v Evropi verjetno kar 700 000 delovnih mest na področju IT, za zapolnitev katerih pa morda ne bo ustreznega znanja – poglavje 2.6 COM(2010) 245 „Evropska digitalna agenda“.

<sup>20</sup> Študija Komisije o sektorskih svetih za zaposlovanje ter znanja in spretnosti na ravni EU.

certificiranju in drugod. Namen pilotnih evropskih sektorskih svetov za delovna mesta ter znanja in spretnosti, ki naj bi se začeli leta 2011, naj bi bila izmenjava informacij in najboljših praks pri trendih na tem področju<sup>21</sup>.

Ustreznost poklicnega izobraževanja in usposabljanja za potrebe trga dela se lahko okrepi z razvojem orodij za vnaprejšnje načrtovanje, da se zagotovi večja skladnost med znanji in spretnostmi ter delovnimi mesti<sup>22</sup>. Na podlagi takšne skladnosti bi morali biti izvajalci poklicnega izobraževanja in usposabljanja v sodelovanju s predstavniki lokalnega trga dela sposobni prilagoditi učne načrte glede na pomanjkanje določenih znanj in spretnosti, presežke, vrzeli v znanjih in spretnostih ali zastarelost nekaterih znanj. Treba je izboljšati metodologijo, da se zagotovita skladnost in primerljivost orodij za predvidevanje, vključno z razvojem skupnega klasifikacijskega sistema za znanja in spretnosti, kompetence ter poklice na podlagi učnih rezultatov.

*Ključni ukrepi za izboljšanje kakovosti in učinkovitosti začetnega in nadaljevalnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja bi se morali osredotočiti na:*

- *izvajanje sistemov za zagotavljanje kakovosti na nacionalni ravni, kot je priporočeno v okviru EQAVET;*
- *razvoj ogrodja kompetenc za učitelje in vodje usposabljanj v začetnem in nadaljevalnem poklicnem izobraževanju in usposabljanju;*
- *zagotavljanje visokokakovostnih poklicnih znanj in spretnosti, ki ustrezajo trgu dela, z večjo uporabo različnih oblik učenja na delovnem mestu;*
- *krepitev razvoja ključnih kompetenc za zagotovitev prilagodljivosti in prožnosti učencev in delavcev;*
- *razvoj odzivne sposobnosti poklicnega izobraževanja in usposabljanja glede na potrebe trga dela na podlagi orodij za vnaprejšnje načrtovanje ter v sodelovanju s socialnimi partnerji in zavodi za zaposlovanje.*

### **2.3. Pravičnost in aktivno državljanstvo**

Izobraževanje in usposabljanje imata veliko vlogo pri spodbujanju pravičnosti, socialnega vključevanja in aktivnega državljanstva. Socialna izključenost nizko kvalificiranih ljudi, učencev iz migrantskih okolij, brezposelnih ter tistih s posebnimi izobraževalnimi potrebami je pogosto posledica več dejavnikov, kot so nizka formalna izobrazba in pomanjkanje osnovnih znanj in spretnosti ter prečnih kompetenc. Izobraževanje in usposabljanje lahko znatno prispevata k boju proti socialni izključenosti, sistemi poklicnega izobraževanja in usposabljanja pa imajo v tem pogledu še posebno pomembno vlogo<sup>23</sup>.

***Vključujoče poklicno izobraževanje in usposabljanje za vključujočo rast***

<sup>21</sup> Da bi potrebe MSP-jev prišle do odraza, Komisija izvaja študijo o prihodnjih potrebah po znanjih in spretnostih v mikro in obrtniških podjetjih do leta 2020.

<sup>22</sup> Poročilo strokovne skupine o novih znanjih in spretnostih za nova delovna mesta (2010).

<sup>23</sup> Sklepi Sveta z dne 11. maja 2010 o socialni razsežnosti izobraževanja in usposabljanja – UL C 135, 26.5.2010, str. 2–7.

Zmanjšanje deleža mladih osipnikov na 10 % v splošnem izobraževanju ter poklicnem izobraževanju in usposabljanju je eden izmed glavnih ciljev strategije Evropa 2020. Primeri iz nekaterih držav z visokokakovostnim usposabljanjem, ki obsega tudi programe vajeništva, kažejo, da ima poklicno izobraževanje in usposabljanje potencial, da osipnikom omogoči povratek k učenju. Učenje na delovnem mestu izven razreda, ki je v tesni povezavi z lokalnimi trgi dela ter vključuje neformalno in priložnostno učenje, je lahko privlačna možnost za učence, ki so manj akademsko usmerjeni.

Poklicno izobraževanje in usposabljanje, prilagojeno potrebam posameznih učencev, je pomembno za krepitev vključevanja. Ponudba usposabljanj bi morala biti prožnejša, potekati v različnih oblikah ter nuditi individualizirane učne poti. Takšni pristopi so učinkovitejši, kadar je usposabljanje del rednega poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter ni v obliki posebnih tečajev za cilje skupine. Vendar lahko vključevanje nekaterih skupin, kot so invalidi ali ljudje iz migrantskih okolij, zahteva dodatno podporo, na primer priznavanje neformalnega in priložnostnega učenja ter posebne jezikovne tečaje za migrante.

Bolj kot je poklicno izobraževanje in usposabljanje integrirano v celotni sistem izobraževanja in usposabljanja, pomembnejša je njegova vloga pri zagotavljanju socialne pravičnosti. Razvoj odličnosti v poklicnem izobraževanju in usposabljanju, odpiranje poti med poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem in visokim šolstvom ter krepitev terciarnih programov poklicnega izobraževanja in usposabljanja lahko povečajo pričakovanja po študentih v poklicnem izobraževanju in usposabljanju ter omogočijo vertikalno družbeno mobilnost.

Vse to je treba podpreti z dostopnimi in ciljnim storitvami usmerjanja ter na ta način zagotoviti dodatno pomoč na ključnih prehodnih točkah za učence, pri katerih obstaja tveganje za slabe rezultate. Poleg tega je treba neprestano spremljati stopnje zaposlenosti učencev poklicnega izobraževanja in usposabljanja, zlasti tistih iz ogroženih skupin, ter ob tem zajeti tudi podatke o socialno-ekonomskih profilih učencev ter stopnjah osipa v poklicnem izobraževanju in usposabljanju<sup>24</sup>.

Bolj kot poklicno izobraževanje in usposabljanje presega temeljne vidike trga dela, več bo lahko prispevalo k socialni pravičnosti. Poklicno izobraževanje in usposabljanje lahko pri ljudeh spodbudi razvoj poklicnih in družbenih identitet ter občutka pripadnosti delovnim skupnostim. To prispeva k socialnemu kapitalu, zaupanju in družbenemu vključevanju. Ključne kompetence za aktivno državljanstvo se lahko razvijejo z učnimi načrti, delovnimi metodami, ki spodbujajo dejavno udeleževanje, sodelovanjem učencev pri sprejemanju odločitev ter partnerstvu med izvajalci poklicnega izobraževanja in usposabljanja, lokalnimi skupnostmi ter organizacijami civilne družbe.

*Začetno poklicno izobraževanje in usposabljanje lahko znatno prispeva k odpravljanju osipništva, izboljša pravičnost v izobraževanju ter spodbudi vertikalno družbeno mobilnost ogroženih skupin, tako da:*

- *zagotovi visoko kakovost usposabljanja, ki je osredotočeno na učenje na delovnem mestu, prilagojeno individualnim potrebam;*
- *omogoči dostopne poti med poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem ter visokim šolstvom za ogrožene skupine;*

<sup>24</sup> Kot je opisano v priporočilu EQAVET pri kazalcih 5 in 6.

- vzpostavi ustrezne „sisteme sledljivosti“ za spremljanje stopenj zaposlenosti študentov poklicnega izobraževanja in usposabljanja, zlasti tistih iz ogroženih skupin.

*Nadaljevalno izobraževanje in usposabljanje ima posebno velik potencial, da poveča udeležbo ogroženih skupin na trgu dela:*

- s prožnimi individualnimi učnimi potmi v obliki modulov;
- z učenjem na delovnem mestu s poudarkom na pridobivanju ključnih kompetenc;
- s storitvami usmerjanja in priznavanjem predhodnih učnih izkušenj, zlasti za migrante, za njihovo lažjo integracijo v družbo.

*Za razvoj ključnih kompetenc za aktivno državljanstvo bi bilo treba:*

- okrepiti partnerstva med izvajalci poklicnega izobraževanja in usposabljanja, lokalnimi skupnostmi, organizacijami civilne družbe, starši in učenci.

## **2.4. Inovativnost, ustvarjalnost in podjetništvo**

Kot je poudarjeno v strategiji Evropa 2020, bi se morali učni načrti sistemov izobraževanja in usposabljanja osredotočiti na ustvarjalnost, inovativnost in podjetništvo. Če želi poklicno izobraževanje in usposabljanje izpolniti svojo vlogo, mora slediti spremembam v gospodarstvu in družbi.

Treba je spodbuditi **ustvarjalnost in inovativnost** s poudarkom na posameznikih v okviru sodobnih, odličnih in visokokakovostnih sistemov poklicnega izobraževanja in usposabljanja. Izvajalci poklicnega izobraževanja in usposabljanja bi morali v partnerstvu z organi in podjetji pospeševati ustvarjalnost in razviti inovacijam naklonjeno okolje, ki spodbuja zmožnost tveganja in eksperimentiranja.

Izvajalci poklicnega izobraževanja in usposabljanja bi morali z uporabo učenja na podlagi izkušenj učence seznaniti z nerutinskim delom in netipičnimi okoliščinami. Zdi se, da je treba spodbuditi aktivno učenje v poklicnem izobraževanju in usposabljanju na delovnem mestu in v šoli ter posameznikom zagotoviti možnost, da nadzirajo in razvijajo svoje lastno učenje tudi z uporabo inovativnih, ustvarjalnih in osebno prilagojenih orodij informacijske in komunikacijske tehnologije za boljši dostop do usposabljanja in njegovo večjo prožnost, vključno z e-učenjem.

Hkrati bi bilo treba spodbuditi izobraževanje za **podjetništvo**, kar zajema samoiniciativnost, sposobnost udejanjanja zamisli, ustvarjalnost in samozavest, ter omogočiti dostop do takšnega izobraževanja za vse študente v poklicnem izobraževanju in usposabljanju, in sicer v vseh učnih načrtih in na vseh študijskih področjih<sup>25</sup>. Pri tem bi bilo treba ozaveščati o samozaposlitvi kot karierni možnosti in usposabljati študente za ustanavljanje lastnih podjetij. Podjetništvo mora postati običajen del ogrođa kompetenc učiteljev in vodij usposabljanja. Na evropski ravni bi bilo treba podpreti in nadalje razvijati različne pobude, kot so vzpostavitev mrež, pilotni projekt Erasmus za mlade podjetnike, izmenjave med nosilci izobraževanja in podjetniki, da se spodbudijo podjetništvo in dobre prakse na področju podjetniškega izobraževanja.

---

<sup>25</sup> Poročilo strokovne skupine o podjetništvu v poklicnem izobraževanju in usposabljanju (2009).

*Poklicno izobraževanje in usposabljanje lahko okrepi ustvarjalnost, inovativnost in podjetništvo učencev z:*

- *zagotavljanjem učenja na podlagi izkušenj in dejavne udeležbe, da se spodbudijo pridobivanje e-znanj, kultura tveganja, samoiniciativnost, radovednost, motiviranost in kritično razmišljanje pri posameznikih;*
- *vključevanjem podjetništva v ogrodje kompetenc učiteljev in vodij usposabljanj v poklicnem izobraževanju in usposabljanju.*

## **2.5. Mednarodno sodelovanje na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja**

V politiko poklicnega izobraževanja in usposabljanja EU bi bilo treba vpeljati nadaljnji politični dialog in vzajemno učenje v okviru mednarodne skupnosti, vključno s tretjimi državami in ustreznimi mednarodnimi organizacijami.

S podporo Evropske fundacije za usposabljanje bi bilo treba vzpostaviti strukturirano sodelovanje s sosednjimi državami ter nadalje razširiti sodelovanje z državami, ki so udeležene v širitvenem procesu. Fundacija je dokazala svojo dodano vrednost pri spodbujanju razvoja učnih načrtov poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter kakovosti učne metodologije v teh državah. Skupno evropsko referenčno orodje in pristopi politike zagotavljajo pomembno oporno točko za posodobitev sistemov poklicnega izobraževanja in usposabljanja v partnerskih državah, vključno v državah kandidatkah za pristop k EU. Takšno sodelovanje lahko znatno prispeva k nadnacionalnemu sodelovanju, regionalnemu razvoju, boljšemu upravljanju zakonite mobilnosti in boju proti nezakoniti migraciji.

Dodatno bi lahko bilo okrepljeno sodelovanje z Organizacijo za gospodarsko sodelovanje in razvoj, Unescom (posebej z UNEVOC-om) ter Mednarodno organizacijo dela, in sicer pri raziskavah in oblikovanju s podatki podprtih politik na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja (sodelovanje v programu PIAAC).

## **3. NOV PROGRAM ZA EVROPSKO SODELOVANJE V POKLICNEM IZOBRAŽEVANJU IN USPOSABLJANJU**

Ponoven zagon evropskega sodelovanja v poklicnem izobraževanju in usposabljanju konec leta 2010 bi moral biti rezultat tesnega sodelovanja med državami članicami, Komisijo in socialnimi partnerji. Zajemati bi moral opredelitev prednostnih nalog za prihodnje desetletje, ob tem pa bi morale zainteresirane strani redno pregledovati kratkoročnejše cilje. To sporočilo je prispevek Komisije k programu za posodobitev poklicnega izobraževanja in usposabljanja v EU ter zagotavlja odgovore politike v podporo strategiji Evropa 2010.

Evropsko sodelovanje v poklicnem izobraževanju in usposabljanju je imelo do zdaj veliko uspeha, zlasti pri vzpostavitvi številnih skupnih orodij EU za večjo preglednost in prenosljivost kvalifikacij. Kljub temu je v skladu s programom iz strategije Evropa 2020 potreben drznejši pristop k reformam sistemov poklicnega izobraževanja in usposabljanja. Komisija zato poziva ministre EU, pristojne za poklicno izobraževanje in usposabljanje, ter evropske socialne partnerje, da:

- podprejo ambiciozen program posodobitve poklicnega izobraževanja in usposabljanja,

- opredelijo konkretne končne rezultate za prihodnje desetletje in
- se odločno zavzamejo za njihovo izvedbo v okviru nacionalnih reformnih programov Evropa 2020.

Naslednje desetletje bo čas za rezultate, in sicer bo potrebna najprej hitra izvedba skupnih referenčnih orodij EU, kot so EQF, ECVET, Europass in EQAVET. Pri tem imajo države članice bistveno vlogo, in sicer v partnerstvu s socialnimi partnerji ter vključujoč regionalne in lokalne organe, ponudnike poklicnega usposabljanja, učitelje, vodje usposabljanj in učence na vseh ravneh. Na evropski ravni se bodo pri oblikovanju in izvedbi dogovorjenih ukrepov uporabile obstoječe platforme, kot so generalni direktorji za poklicno usposabljanje in Svetovalni odbor za poklicno usposabljanje ter ustrezni programi EU. Poleg tega bi morali socialni partnerji v skladu z zahtevami iz strategije Evropa 2020 na evropski ravni razviti svoje lastne pobude za večjo privlačnost poklicnega izobraževanja in usposabljanja.

Instrumenti Skupnosti imajo ključno vlogo pri podpiranju programa posodobitve in mobilnosti v poklicnem izobraževanju in usposabljanju. Program Leonardo da Vinci je v 15 letih svojega obstoja omogočil vsaj 600.000 mest za usposabljanje mladih ljudi, 110.000 izmenjav učiteljev in vodij usposabljanj v poklicnem izobraževanju in usposabljanju ter 2.000 inovativnih projektov. Poleg tega pomembno prispeva k izvajanju orodij za preglednost. Program Leonardo da Vinci bi moral še naprej odločno podpirati **dostopnost**, mobilnost in inovativnost v poklicnem izobraževanju in usposabljanju v okviru programa za vseživljenjsko učenje. Treba bi bilo zagotoviti tudi optimalno uporabo strukturnih skladov za podporo posodobitve sistemov poklicnega izobraževanja in usposabljanja, posebej na področju udeležbe posameznikov v nadaljevalnem poklicnem izobraževanju in usposabljanju.

Upravljanje ponovnega zagona kopenhagenskega procesa bo skladno z okvirom odprte metode koordinacije v izobraževanju in usposabljanju ter povezano s strategijo Evropa 2020, ob tem pa se bo upoštevala vloga Evropske unije kot globalnega akterja. Oblikovanje politik na podlagi podatkov bo še naprej podprto z raziskavami, strokovnim znanjem in analizami Cedefop-a in Evropske fundacije za usposabljanje ter s statističnimi podatki, ki jih zagotavlja Eurostat.